

ONKO VELJEYSAATE TOTEUTETTAVISSA?

Kirjotettu ja julkaistu vuonna 1907.

Me ihmiset näemme ympärillämme osaksi muita ihmisiä, osaksi luonnon ja maailmankaikkeuden. Meidän suhteemme toisiimme aiheuttaa kaiken inhimillisen yhteiselämän, meidän suhteemme luontoon ja maailmankaikkeuteen synnyttää uskonnolliset, filosofiset ja tieteelliset harrastuksemme. Inhimillisen yhteiselämän tähänastinen korkein muoto on ollut valtio, ihmisten uskonnollisten harrastusten tähänastinen korkein tulos on kirkko. Viime aikoina ovat länsimaalaisessa sivistyksessämme filosofia ja tiede synnyttäneet epäilyksiä sekä valtion että kirkon pätevydestä. Näiden epäilysten edustajina ja kannattajina ovat esiintyneet sosialismi ja materialismi.

Socialismi on huomauttanut, että nykyinen valtio ei ole korkein mahdollinen yhteiselämän muoto, koska se on tulvillaan kurjuutta, vääryyttä ja sortoa. On ajateltavissa yhteiskunta, sanoo socialismi, jossa vallitsee veljeys, vapaus ja tasa-arvoisuus, jossa ei näännytä nälkään eikä työttömyyteen, jossa ei turhaan sairasteta ja jossa ei lapsia kuole ennenaikaiseen kuolemaan. Tämän ihanne-yhteiskunnan toteuttamista vaatii sosialistinen liike.

Materialismi on ottanut lähtökohdakseen sen tieteen väitteen, että jos ihminen tahtoo saada todellisen kuvan luonnosta ja maailmankaikkeudesta, silloin hän ei saa turvautua kirkollisiin ennakkoluuloihin, vaan ainoastaan havaintoihin, kokemuksiin ja tieteellisiin tutkimuksiin. Mutta materialismi on samalla uskonut, että tiede nyt jo on tutkinut luonnon ja osottanut, minkälainen maailmankaikkeuden elämä on, ja sen nojalla materialismi on asettunut kirkon vastustajaksi ja sanonut täydellisesti korvaavansa uskonnon.

Socialismista tuli nykyisen valtiomuodon vihollinen, materialismista nykyisen kirkon. Koska kirkko ja valtio olivat vahvassa liitossa keskenään, eikö ollut luonnollista, että niiden vastustajatkin yhtyivät mahtavaksi liitoksi? Niinpä socialismista ja materialismista tuli ystävät.

Mutta miksikä solmitaan liitto? Kahdesta syystä: joko rakkaudesta tai himosta.

Rakkaudesta solmittu liitto perustuu totuuteen, se on sielullinen liitto kahden olennon korkeamman minän välillä. Se on luonnon pakosta syntynyt eikä sillä ole minkäänlaisia tarkoitusperiä ulkopuolella itseään, s. o. ulkopuolella totuutta.

Himosta solmittu liitto on sopimus kahden olennon alemman minän välillä ja sen tarkoituksena on aina yhdistynein voimin tavoitella nautintoa tai valtaa.

Minkäläatuinen on socialismin ja materialismin välinen liitto?

Katsokaamme ensin sen vaikutuksia. „Hedelmästä puu tunnetaan.“ Onko sen tarkoituksena ainoastaan totuus vai tavoitteleeko se jotain? Joka maassa, missä socialismi ja materialismi ovat lyöttäytyneet yhteen kirkkoa ja valtiota vastustamaan, huomaamme, että nämä liittolaiset tavoittelevat – valtaa. „Antakaa meille valtaa niin

me teemme ihmiset onnellisiksi! Me toteutamme ihanteellisen yhteiskunnan ja me opetamme ihmisiä ymmärtämään luontoa!“

Samalla tavalla huusivat vuosisatoja sitten valtio ja kirkko. „Kun me pääsemme valtaan, niin me teemme ihmiset onnellisiksi.“ Kirkko sanoi: „minulla on tositieta luonnosta ja maailmankaikkeudesta. Minä tiedän luonnon elämän, minä tunnen jumalan. Minä osaan pelastaa kaikki ihmissielut, jotka pakenevat minun helmaani, epäuskosta, tietämättömyydestä, synnistä ja pahasta.“ Ja valtio lisäsi: „minä osaan toteuttaa kristillisen veljeyden. Minä olen jumalan valtakunta maan päällä.“

Perustuiko heidän liittonsa totuuteen? Historian lehdet todistakoot.

Kuinka on nyt käyvä sosialismin ja materialismin, jos ne pääsevät valtaan?

Epäilemättä samalla tavalla, sillä totuus on ainoa, joka voittaa ja pysyy ikuisesti.

Totuus? Eikö siis sosialismin ja materialismin liitto perustu totuuteen? Ei, sillä sen jo niiden hedelmä näyttää: ne pyrkivät valtaan. Ja valtaan pyrkimys on aina veljeyden, vapauden ja tasa-arvoisuuden sortoa. Mutta veljeys, vapaus, tasa-arvoisuus oli alkuaan sosialismin ihanne, sen totuus. Sosialismi niistä luopui, samalla kun se yhtyi materialismiin.

Miksi? Eikö materialismi opeta veljeyttä, vapautta ja tasa-arvoisuutta?

Ei. Materialismin mukaan ihminen on aineellinen olento, jossa aikojen kuluessa on kehittynyt n. k. sieluelämä. Koska sieluelämä on ruumiillisuuden tulos, ovat ihmisen ruumiilliset tarpeet ainoat välttämättömät. Tästä johtuu:

1) että veljeys on mahdottomuus, koska ihmisten täytyy olla alituisella sotakannalla keskenään. Itsekkyys on ainoa luonnollinen vaisto. Taistelu olemassaolosta ja parhaiden eloonjääminen on sen suora seuraus;

2) että vapaus on mahdottomuus, koska itsekkäiden ihmisten kesken, jotka luonnostaan ovat sotakannalla keskenään, järjestetty yhteiselämä on toteutettavissa ainoastaan pakon avulla; ja

3) että tasa-arvoisuus on mahdoton, koska pakollisesti järjestetyssä yhteiskunnassa muutamien aina täytyy olla järjestyksen valvojina, käskijöinä ja hallitsijoina.

Materialismi puolustaa yhteiskuntaa, joka on nykyisen yhteiskunnan kaltainen, ja saatamme hyvällä syyllä sanoa, että nykyinen yhteiskuntamuoto juuri on rakennettu materialismin pohjalle.

Socialismi taas tavoittelee jotakin aivan toista. Jos „veljeys“, vapaus, tasa-arvoisuus“ on sen tunnussana, silloin se oman luontonsa nojalla on materialismin vastakohta, sen vihollinen ja vastustaja.

Himosta siis on syntynyt materialismin ja sosialismin avioliitto – vallanhimosta. Ja se on sosialismin lankeemus.

Kysykäämme nyt: miksikä sosialismi lankesi? Miksi se rupesi tavoittelemaan valtaa?

Mitä on yksityisen ihmisen lankeemus ja miksi hän lankee? Yksityinen ihminen lankee silloin, kun hän uskoo ja sanoo itsellensä olevan käsitys oikeasta ja totuudesta,

jota hän ei käytännössä noudata; kun hänellä on ihanne, jota hän ei toteuta. Ja hän lankee sentähden, että hän uskoo ja sanoo voivansa toteuttaa ihannettaan. Jos ihmisen ihanne on suuttumattomuus, niin hän lankee joka kerta kun hän suuttuu. Ja hän lankee sentähden, että hän ei tunne itseään, vaan uskoo voivansa aina olla suuttumatta. Hän lankee sentähden, ettei hän tiedä tai ota huomioon, millä keinoin hän voi ihannettaan toteuttaa. Mutta ensimmäisen lankeemuksensa jälkeen hän ymmärtää, että jokin keino on hänelle tarpeen. Hän tarvitsee valtaa. Itsensäkö yli? Niin päättäisi viisas. Mutta hän ei ole vielä viisas. Hän tarvitsee valtaa muiden yli ja hän sanoo muille: „te ette saa suuttuttaa minua.“ Jos hän ei sitä sano, hän sen ajattelee. Ihminen syyttää aina ensin muita.

Kuinka kävi sosialismin? Sen ihanteena oli veljeys, vapaus, tasa-arvoisuus. Ja se huudahti: „tämä on totuus. Tämä on heti toteutettava! Emme enää jaksa vaeltaa valheessa!“ Samassa se lankesi, sillä se ei voinut totuuttaan toteuttaa. Sillä ei ollut keinoja. Sillä ei ollut valtaa. Itsensä yli? Sitä se ei tullut ajatelleeksi. „Minä tarvitsen valtaa maailman yli. Silloin voin ihanteitani toteuttaa!“

Totta kyllä. Jos ihminen voi pakottaa ympäristöönsä tottelemaan hänen pienimpiäkin oikkujaan, silloin ei kukaan häntä suututa, silloin hän ei suutu. Silloin hän ei lankee. Samaten jos sosialismi saa vallan maailman yli, niin että se voi pakottaa kaikkia ihmisiä kulkemaan sen talutusnuorissa, silloin se saattaa sanoa: „nyt olen toteuttanut ihanteeni. Nyt olen näyttänyt, että veljeys, vapaus ja tasa-arvoisuus ovat minun toteutettavissani.“

Mutta onko silloin ihanne totisesti toteutettu? Onko tuon ihmisen „suuttumattomuus“ muuta kuin törkeintä valhetta? Onko tuon sosialismin „veljeys, vapaus, tasa-arvoisuus“ muuta kuin koreita sanoja?

Ei ole. Kumpikin on käyttänyt ulkonaista valtaa, vääriä keinoja.

Mutta juuri näitä keinoja sosialismi rupesi käyttämään, kun se lankesi ja yhtyi materialismiin.

Se lankesi, kun ei se osannut toteuttaa ihanteitaan. Ja se ei osannut niitä toteuttaa, sentähden että se ei tuntenut itseään, sentähden että sillä ei ollut valtaa itsensä yli.

Ainostaan se ihminen voi väittää, että suuttumattomuuden ihanne on saavutettavissa, joka itse ei suutu. Ja ainoastaan se ihminen ei suutu, jolla on valtaa itsensä yli ja joka tuntee itsensä.

Ainostaan se sosialismi voi väittää, että veljeyden, vapauden ja tasa-arvoisuuden yhteiskunta on rakennettavissa, joka itse toteuttaa veljeyden, vapauden ja tasa-arvoisuuden ihanteen. Ja ainoastaan ne sosialistit voivat toteuttaa veljeyden, vapauden ja tasa-arvoisuuden ihanteen, jotka täydellisesti tuntevat itsensä ja toisensa ja joilla on täydellinen valta itsensä ja samalla toistensa yli.

Mutta missä on tämä sosialismi?

Sosialistisen liikkeen kehitys oli luonnollinen. Se oli nuoren ihmisen tavallista kehitystä. Hän uskoi liian suurta itsestään ja lankesi.

Kuinka viisas olisi menetellyt? Hän olisi menetellyt totuuden mukaan.

Viisas ihminen, jonka ihanne on suuttumattomuus, sanoo: „tämä on minun ihanteeni ja sitä kohti minä pyrin.“ Ja hän pyrkii totisesti ihannettaan kohti ja hänen pyrkimyksensä herättää muissa samaa pyrkimystä. Muutkin näkevät saman ihanteen – ja kaikki suutuvat harvemmin kuin ennen. Jokainen pyrkii saavuttamaan valtaa itsensä, omien himojensa ja tunteittensa yli. Ja kaikki tulevat entisestään onnellisemmiksi.

Viisas sosialismi, jonka ihanne on veljeys, vapaus, tasa-arvoisuus, sanoo: „Tämä on minun ihanteeni, tätä kohti minä pyrin. Eikö olisi suurta ja ihanaa, jos tällainen onni olisi saavutettavissa?“ Ja viisas sosialismi pyrkii sitä toteuttamaan vähässä: innostuneita sosialisteja liittyy yhteen kokemaan ja tutkimaan, ovatko ihanteet saavutettavissa. He muodostavat pieniä yhteiskuntia, siirtoloita ja liittoja, joille maailma nauraa, mutta jotka tosi teossa tahtovat nähdä ja näyttää, missä määrin veljeys, vapaus ja tasa-arvoisuus ovat toteuttavissa. He onnistuvat – tai he eivät onnistu. Mutta heidän uskaliaista kokeiluistaan kaikki oppivat. Ja yhä laajempiin piireihin tunkeutuu halu todella koettaa jotain. Maailma kääntyy vähitellen itsestään, omasta vakaumuksestaan sosialismiin. Ja tämä on rehellisyyden ja totuuden tie.

Niinkuin asiat nyt ovat, voimme olla vakuutetut siitä, että sosialismin suuret ihanteet, veljeys, vapaus ja tasa-arvoisuus eivät ole toteutettavissa eivätkä toteudu. Pyrkiköön sosialismi valtaan ja saavuttakoon. Sen valta ei tule pysyväistä siunausta tuottamaan. Vallalla on merkillinen halu tulla väärinkäytetyksi. Anna valtaa jollekulle ja hän tulee tyranniksi. Ja vaikkei sosialismista tulisikaan anarkistista tyrannia, ei se liioin pysty toteuttamaan suuria ihanteitaan. Se ei ole pysynyt sillä tiellä, jota pitkin ihanteita toteutetaan.

Mutta mitä on sanottava teosofisesta liikkeestä? Eikö se toteuta yleistä veljeyttä? Eikö Teosofinen Seura ensimmäisessä ohjelmapykälässään väitä, että se on yleisen veljeyden ydin?

Ei. Vielä ainakin Teosofinen Seura on pysytellyt viisaan miehen kannalla. Se tunnustaa uskovansa ihmisten yleiseen veljeyteen ja se vaatii joka jäseneltään tämän tunnustuksen. Ihmisten yleinen veljeys on luonnon tosiasia. Meidän uskomme tai epäuskomme ei voi sitä kumota. Mutta Teosofinen Seura ei väitä sitä toteuttavansa. Se ei väitä olevansa yleisen veljeyden ydin. Se sanoo ainoastaan, että sen tarkoitus on muodostaa yleisen veljeyden ydin. Muodostaa – siis pyrkiä, tavotella. Teosofinen Seura pyrkii kasvamaan yleisen veljeyden ytimeksi, se pyrkii toteuttamaan yleistä veljeyttä.

Teosofinen maailmankatsomus on toinen kuin materialismin. Se myöntää, että materialismin tieteellinen lähtökohta on oikea. Kokemukseen ja tutkimukseen on tieto perustuva. Mutta se väittää tietävänsä juuri kokemuksen ja tutkimuksen nojalla, että ihminen onkin henkinen olento, ei aineellinen. Hän on sielu, joka on pukeutunut ruumiiseen. Hän on syntynyt maailmaan oppiakseen. Hän on tullut tänne juuri veljesrakkautta oppiakseen ja veljeysaatetta toteuttaakseen. Ja hän tulee

tänne uudestaan ja uudestaan, kunnes hän opittavansa oppii, kunnes hän kehittyy ihmiseksi, joka todella on kaikkien veli.

Semmoinen on teosofinen maailmankatsomus.

Sentähden se sanoo totuuden mukaisesti: veljeys, vapaus ja tasa-arvoisuus eivät ole muuta mutkitta toteutettavissa. Ne ovat ihanteita, joita kohti meidän tulee pyrkiä, mutta meidän ei pidä luulla, että heti osaamme niitä toteuttaa.

Veljeys, vapaus ja tasa-arvoisuus ovat hengestä syntyneet. Niiden juuri on hengessä, ja sentähden ne hengessä kasvavat ja toteutuvat.

Kaikki suuret ihanteet toteutuvat sisästä päin. Ainoastaan mikäli ihmiset alkavat itsessään kehittää veljeyden, vapauden ja tasa-arvoisuuden jaloja ihanteita, ainoastaan sikäli ne maan päällä toteutuvat.

Pekka Ervast.

(Tietäjä 1918 Lokakuu N:o 10, s. 182-187)